

ΠΑΥΛΟΣ ΛΙΑΣΙΔΗΣ - ΕΝΑΣ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

" Η μέρα που γεννήθηκα έν οι κοστρεῖς του Μάρτη / ~~τασια~~τασια
 γρονός πουτουν άστοσιά τό έννιαιόσια ένα. / Τήν έποχήν
 π' άριλνησα τσια τσιάττιζα τραούδια / ήμουν έφτά, όιτώ
 γρονών έν τσια καλαθυμουμαι / έχτός που τό Δημοτιόν
 πόφιηια πέπτην τάξιν. / του 'Αναστάση, του Ξενή, του Ζένιου
 του Διολάρη / του καφετζή του Παντελή του Συμιού Ευστοόρη /
 του Γρίστου του Ζάστομου, Τσιαιιούνα τσ' άλλους τόσους /
 άχτύπησα τους άσσημα τσι' έιαμα τους ρεζίλο ..."

"Ετσι άπλά, λιτά, πυινά έξιλοτορεῖ ό άκριβός μας φίλος, ό
 λαϊνός μας ποιητής Παύλος Λιασιδης τον έρχομό του στην ζωή και τό
 ξεκίνημα των φιλόρων της καρδιάς του. "Όλη του την ζωή, από τότε
 που πήρε στο χέρι του τό μολύβι κι' έβαλε μπροστά του ένα κομματι
 χαρτί "τσιάττιζε τραούδια", πάσιζε να βάλει σε μια τάξη τις σιδρ-
 πτες παραστάσεις του για την ζωή, την φύση και τους άνθρώπους,
 και με τον καιρό, όσο ώριμαζε ό νοός και μέστωνε ή γνώση πάσιζε
 να δίνει με την μαζεμένη σοφία του και την κρίση του που ιδβει
 σαν νυστέρι, τροφή στους συνανθρώπους του τό ίδιο αναγκαία όπως
 είναι και ή άλλη, ή φυσική τροφή.

Διάβαζα τελευταία πώς άπάνω στα ύψιπεδα του Σουδάν ζει μια
 άπομονωμένη φυλή που λέγεται Ντόγιον, που πιστευει πώς ό καλός λόγος
 έχει θεραπευτικές ιδιότητες. "Αν καλέσω κάποιον - λένε οι Ντόγιαν -
 και του πω καλά λόγια είναι τό ίδιο σαν να του δίνω να πιει ή να
 φάει. Κεντριή θέση μέσα στην κοινωνία των Ντόγιον έχει ό ποιητής
 που λέγεται Γιριότ, που σιαρφαλωμένος άπάνω σ' ένα άλογο πηγαίνει
 από χωριό σε χωριό και ρίχνει σπόρους έμφυτευοντας ένέργεια μέσα
 στις φυχές των ανθρώπων κάνοντας τους καλύτερους.

'Ανούσιο, λένε οι Ντόγιαν, είναι τό ρύζι χωρίς πιπέρι, πλη-
 κτική είναι μια ιστορία χωρίς ένα φέμα~~ς~~, άδειος ό κόσμος χωρίς
 τον Γιριότ.

'Ο ποιητής λοιπόν, ό Γιριότ, που μιλά άμεσα στην ψυχή του λαού
 με την λαλιά του λαού συνοδεύει την κοινωνία από τά πρώτα της κι'
 όλες βήματα και λειτουργεί σαν μια από τις πηγές της ζωής. Αυτή
 την γνώση που μας έρχεται από πολλές γωνίες την έπιβεβαιώνει και
 ή δική μας κυπριακή πεύρα^{καί} την πιστοποιεί με τον πιο πανηγυρικό
 τρόπο ό ~~φ~~ άποφινός γιορτάρης, ό Παύλος Λιασιδης.

Πού βρίσκεται ἡ σημασία, ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμη αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, πού λέγεται Παῦλος Λιασίδης καὶ πού τό μετατρέπει σέ μιὰ κληρονομιά ἀνεπιτίμητη γιά τόν λαό μας; Ἡ σημασία, ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμη τοῦ φαινομένου, πού λέγεται Παῦλος Λιασίδης βρίσκεται στό ὅτι ἀναναλύπτουμε μέσα στόν ὦνεανό τοῦ ἔργου του, μέσα στίς ἐνιατοντάδες τά ποιήματα του, τά ἐιδομένα καὶ τ'ἀνείδοτα, καὶ μέσα σ' ἐνεῖνα πού τώρα γεννιοῦνται - καὶ θά γεννηθοῦν κι' ἄλλα πολλά - ἀναναλύπτουμε, ἐπαναλαμβάνουμε, μέσα στά πολλά πνευματικιάτου παιδιιά ὅπως τ'ἀποικαεῖ, ἀτόφια τήν φυχή τοῦ λαοῦ μας. Μιά φυχή βασανισμένη ἀλλά στητή κι' ὀλόρθη μέ μιὰ θυμοσοφία ἀνεπανάληπτη, πού κρῖνει καὶ σχολιάζει τά πάντα, μαστιγώνει καὶ στηλιτεύει τίς σιουριές πού ἐπιλωρεῦνται, φωτίζει καὶ δείχνει τόν σωστό δρόμο.

Ὅταν ὁ Παῦλος ξεκίνησε νά τσιαττίζει τραούδια αὐτό δέν τόκανε ἀπό καθέδρας. Δέν ἀνῆκε στήν κατηγορία τῶν λογίων πού τήν γνώση τῆς ζωῆς καὶ τῶν μυστηρίων της τήν ἀποικοῦν στά ἔδρανα τῶν σχολείων καὶ τῶν πανεπιστημίων καὶ πού ὀδηγοῦνται στήν τέχνη μέσα ἀπό δαυδαλώδεις δρόμους. Δέν ἀνῆκε ὁ Παῦλος στήν κατηγορία τῶν καλλιτεχνῶν - δημιουργῶν, πού θέτουν μπροστά τοῦς περιπλοικούς αἰσθητικούς στόχους καὶ πού παιδεύονται μέσα σ' ἀναζητήσεις πού ἀρριετές φορές μένουν στό μέσο τοῦ δρόμου καὶ πού ἄλλες πάλι καταποντίζονται καὶ χάνονται χωρίς νά ἐπιτύχουν καμιὰ ἐπαφή κι' ἐπιμνηνιά μέ τοῦς συνανθρώπους τους. Ὅχι πῶς ἀρνοῦμαστε αὐτές τίς καλλιτεχνικές ἀναζητήσεις ὅποιες καὶ νάναί αὐτές ἀκόμη δέ περισσότερο τίς δαυδαλώδεις διαδικασίες πού ἀπολοθεῖ ὁ λόγιος καλλιτέχνης, διαδικασίες ἀναγκαῖες γιάτι τίς ὑπαγορεύει τό εἶδος. Τό θέμα δέν εἶναι ἐνεῖ. Ἐνεῖνο πού ὑπογραμμίζουμε εἶναι ὅτι ὁ Παῦλος ἀπολοθεῖ ἀπό τό ξεκίνημα ἕνα ἐντελῶς διαφορετικό δρόμο. Ὅτι διδάχτηκε τοῦ τό δίδαξε ἡ σιληρή βιοπάλη τῆς ζωῆς, αὐτή κι' οἱ ἄνθρωποι τριγύρω του, οἱ βιοκαλαιστές, οἱ ρεσπέριδες, ὁ Ἀναστάσης, ὁ Ξενῆς, ὁ Ζένιος ὁ Διολάρης, ὁ Γρίστος ὁ Ζαόστομος **τζε** ὁ Τσιακιοῦνας, ὅλοι αὐτοί κι' ἄλλοι τόσοι εἶναι πού τόν φόρτισαν μ' ὄλα ὅσα χρειάζονται γιά νά τσιαττίσει τά τραούδια του. Αὐτοί μέ τόν τρόπο τῆς ζωῆς τους καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τους, μέ τίς ιδέες τους, τά πάθη τους καὶ τά βάσανα τους, τίς ἀντιφάσεις τους καὶ τίς παραξενιές τους, τοῦ γέμιζαν τό δισάκι. Αὐτοί ἀκόμη μέ τόν τρόπο ὁμιλίας τους καὶ τόν ρυθμό τῆς γλώσσας τους τοῦδωσαν τήν μουσική καὶ τήν ἀρμονία στήν παράθεση τῶν λέξεων καὶ τῶν ἐννοιῶν.

Ἡ Λύση ἦταν ἕνας αὐτάρκης χώρος γιὰ τὸν Παῦλο γιὰ νὰ ρίξει ρίζες πρὸ ταλέντο του καὶ νὰ εὐδοιμήσει. Εἶναι χαρακτηριστικὸ, καὶ αὐτὸ τὸ διηγεῖται ὁ ἴδιος σὲ μιὰ σύντομη σκιαγράφηση τῆς βιογραφίας του ποὺ γραφεὶ πρὶν ἀπὸ 30 σχεδὸν χρόνια, ὅταν στὸ σχολεῖο τὸν ρώτησε ὁ δάσκαλος του ποιά ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς Κύπρου ἐκεῖνος ἀπάντησε ἡ Λύση καὶ εἶχε μάλιστα ὀδύνηρες φασαρίες γιὰ ἐκείνη τὴν ἀπάντηση ποὺ τὴν θαώρησε ὁ δάσκαλος του, ὁ Τομπόλης, κοροϊδία. Ἦταν ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα γιὰ τὸν μικρὸ μαθητὴ, ποὺ μετέφερε ἤδη μέσα του τὸ πάθος τοῦ τραγουδιστῆ, ποὺ δέν ἦταν καὶ τὸ ἐντελῶς ἀσυνήθιστο γιὰ τὴν κυπριακὴ ὑπαιθρο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἰδιαίτερα μάλιστα γιὰ τὴν Λύση, ποὺχε μιὰ παράδοση ἐδῶ ἀριετὰ πλούσια. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι λίγο πρὶν πέρα, στὴν Κοντέα, λίγο μόνο πρὶν ὕστερα θὰ τσιάντιζε τὰ τραούδια του καὶ θὰ τάπαίρνε στὰ πανηγύρια ὁ Ἀντρέας Παύλου, ποὺ ἀργότερα ὅμως θὰ μεταπηδοῦσε στὸν ἄλλο κῆλο τῆς δημιουργίας, γιὰ νὰ παραμείνει στὴν ἱστορία σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῆς ἀγωνιστικῆς μας ποίησης, μὲ τ' ὄνομα Τεῦμος Ἀνθίας.

Γενικά ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ μας γεννοῦσε μέσα σ' ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἀλλὰ καὶ ἀργότερα ἀκόμη συνέχισαν πηγαῖες, λαϊκὲς, ποιητικὲς φωνές, γιατί τίς εἶχε ἀνάγκη. Ἦταν ξεχασμένη ἡ ὑπαιθρος μας τότε - ὅχι πῶς δέν εἶναι τώρα - καὶ ἀπὸ τὸν θεὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Μοιάζει περὶ τοῦ φαινόμενου αὐτοῦ μὲ τ' ἀντισώματα, ποὺ δημιουργεῖ ἕνας ὀργανισμὸς γιὰ νὰ προστατεύσει τὸν ἑαυτό του. Εἶναι ἡ λαϊκὴ τέχνη ἕνα εἶδος, ποὺ καλλιεργεῖται στὶς κοινωνίες ὅπου ὑπάρχουν ἐπιμεταλλευτὲς καὶ ἐπιμεταλλευόμενοι καὶ τὸ χωριὸ μας μὲ τίς παλιές, συντηρητικὲς δομές καὶ τὰ ἀπρηχαιωμένα μέσα παραγωγῆς καὶ τὴν κλειστὴ του κοινωνία πρόσφερε τίς ἰδεωδέστερες συνθῆκες γιὰ τὴν ἀνθιστὴ της. Στὶς συνθῆκες τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, ὅπου κατεδαφίζονται ὅλα τὰ φράγματα καὶ οἱ διαχωριστικὲς γραμμὲς καὶ δέν ὑπάρχουν πιά ἐπιμεταλλευτὲς καὶ ἐπιμεταλλευόμενοι καὶ ὅλοι οἱ πολῖτες, ἐργάτες, ἀγρότες ἀνεβαίνουν τὴν κλίμακα καὶ γίνονται ὅλοι ἐλεύθεροι ἀνθρώποι - δημιουργοί, ἴσοι ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο, σμίγει ἡ λαϊκὴ τέχνη καὶ γίνεται ἕνα μὲ τὴν λόγια.

Μιλοῦμε ὅμως τώρα γιὰ τὴν κυπριακὴ ὑπαιθρο καὶ τὸ νησί μας ~~ὅτι θέλετε γενικά~~ ποὺ τῶς καταδιώσει ἡ μακραίωνη δουλειὰ καὶ πρὸ πρόσφατα ἡ βρετανικὴ ἀποικιοκρατία σὲ μαρasmus καὶ πεισοδρόμηση

μά που κρατιούνταν με τὰ νύχια καί τὰ δόντια καί μ' ἐνεῖνο τό πεῖσμα τό κυπριώτικο ἀπό τό λιγοστό χῶμα καί τὰ βράχια. Καί στήν ἀντίσταση του αὐτή, πούπαιρνε τίς πιό διαφορετικές μορφές καί στήν καθημερινή βιοπάλη κατασπαύαζε καί τὰ πνευματικά ἐνεῖνα ὄπλα πού τοῦ χρειαζούνταν γιά τήν αὐτοσυντήρηση του. Καί ἦταν τὰ ὄπλα αὐτά φτιαγμένα κατ' εἰκόνα καί ὁμοίωση τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, πού ἡ ζωή τοῦς εἶχε στερήσει τὰ πάντα καί πού ὄλα τὰ ξανάφτιαχναν ἀπό τό τίποτε καί ἀπό τήν ἀρχή.

Ἄδέρια πού στήν κόλασιν κρούζετε / νύχταν μέραν /
τζι' ὄραμαν καιομάζαροι θωρεῖτε τήν μανιέραν /
ἐπάρτε λλίην πομονήν γεμῶστε, πίστιν, θάρρος
τζιαί κόντεφεν πλόν ὁ τζιαιρός πὸ' νά πεθάνη ὁ χάρος!

Πόση δύναμη, πόση ὑγεία, πόση πίστη ἀναβλύζει μέσα ἀπ' αὐτούς τοῦς στίχους τοῦ Παύλου Λιασίδη! Νιώθεις ἐδῶ καί αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἰδιομορφία τῆς λαϊκῆς πόλησης, ὅτι δέν εἶναι ὁ ἕνας, ὁ ἐιλεκτός, πού σέ μιά στιγμή ἔξαρσης προβάλλει τήν εὐφορία τῆς ψυχῆς του, ἀλλά εἶναι ὁ λαός, οἱ πολλοί πού μιλοῦν. Ἡ κάθε λέξη, ἡ κάθε εἰκόνα, τό δέσιμο τους, ὁ ρυθμός τους, ἡ πνοή πού διαπερνᾷ τόν στίχο, ἡ ματιά μέσα ἀπό τήν ὅποια εἶναι κυταγμένα τὰ πάντα εἶναι αὐθεντικά, λαϊκή. Τό γεγονός, ὅτι ὁ Παῦλος δέν ξέφυγε ἀπό τήν τοπολαλιά, ἀλλά παρέμεινε πιστός στήν γλώσσα πῶν γονιῶν του καί τοῦ στενοῦ του περίγυρου, στήν γλώσσα πού διαμορφώθηκε ἱστορικά μέσα στούς αἰῶνες, τό γεγονός, ὅτι παρέμεινε πιστός στήν κυπριακή διάλεκτο τοῦδινε τήν δυνατότητα νά ἐμφράζει μέ τόν πιό ἄμεσο τρόπο καί μέ τόν πιό μουσικό τρόπο τὰ αἰσθήματα καί τὰ διὰ του καί τοῦ κόσμου τῶν ρεσπέριδων καί τῆς φτωχολογιᾶς πού τόν τριγύριζε.

"Τὰ πρωτοβρόσια μιάζουσιν κοπέλλιν νωστοπάντρευτον /
νά φᾶ τήν νύφην τζιαί καλά τήν πρώτην νύχταν θέλει /
ἐρεθισμούς τζιαί μουγκαριές τοῦς τόπους ἀναῦρνει τους /
μμά λλίον λλίον κὸβριεται τζιαί γένηται παστέλλιν".

Πόση δροσιά ἔχουν αὐτές οἱ εἰκόνες, πόση μουσική, πόση ὁμορφιά καί πόσο ἀπόλυτα δένει ἐδῶ ἡ φύση καί ὁ ἄνθρωπος σέ μιά κατάσταση ἀπόλυτα φυσιολογική, σέ μιά κατάσταση ὅπου τό πονηρό καί τό πρόστυχο δέν ἔχει καμιά θέση.

Φυλλομετρώντας τὰ 12 βιβλία πού κατόρθωσε νά βγάλει, ἄλλα μόνος, ἄλλα μέ τήν βοήθεια τῆς ἀγαπημένης του, ὅπως λέει, "Ἐνωσης Ἀγροτῶν Λύσης καί τῆς Ἐνωσης Ἀγροτῶν Κύπρου, καί ἄλλα τὰ πιό

τελευταία με κυβερνητική άρωγή συναντάς τά πιο διαφορετικά τά πιο ποικίλα θέματα.

Στήν "Τζιόπρο δίχως πούτρα" που κυκλοφόρησε τό 1972 μέ τήν οίονομική ένίσχυση του άγαπημένου του ΣΥΚΑΛΥ ό Παύλος κάνει ό ίδιος ένα χωρισμό τών ποιημάτων του σέ γνωμικά, δίστιχα, τετράστιχα, φανταστικά, σοβαροσατυριά, σατυριά, ρεσπέρια, πατριωτικά, έργα-τινά, τής ξενιδιιάς, παλιά έρωτικά, έρωτικά παραπονιάρια, έρωτικά τής άγγιρης κι' έγω δέν ξέρω τί άλλο άνόμα. Κι' όλ' αútά φυσικά τά θέματα μπερδεύονται, σμίγουν τό ένα μέσα στό άλλο, συγχωνεύεται τό ένα μέ τό άλλο τό ίδιο όπως και στήν πραγματική ζωή, όπου συνυπάρχουν τά πάντα, πλάϊ-πλάϊ.

Δέν άκολουθεϊ ό Παύλος τήν διαδικασία τής άφαίρεσης και τής άπόρριψης και τελικά τής ύπόταξης του θέματος σέ μιá ιδέα ή σέ μιá διάθεση προσωπιή. Παίρνοντας και μέ τίς δυό του χούφτες άπ' έκεινά, που του προσφέρει ή καθημερινότητα, τά έπιστρέφει αútόματα πίσω σαν γνώση και σαν έμπειρία, σαν λόγο ενός πατέρα, ενός μεγαλύτερου άδερφου ή ενός πιο ώριμου φίλου.

Λέμε φαινομενικά γιατί γίνεται κι' έδω μιá διύλιση, πούναι όμως διαφορετικής μορφής γιατί δέν καταργεϊ τό άντικείμενο, τό διατηρεϊ όλόκληρο, στήν μορφή που προσφέρθηκε. 'Η διύλιση, πέρα φυσικά από τήν ποιητική φόρμα που δίνει στα πράγματα, βρίσκεται στήν πνοή που τους έμφυσά έτσι που τά κάνει νά ζούν τήν μιá ή τήν άλλη ζωή. Κι' έδω όμως πάλι ή πνοή δέν φαντάζει σαν κάτι τό ξένο, τό μεταφυτευμένο αλλά είναι κάτι που αναβλύζει πηγαίο μέσα από τήν κοινή, τήν συλλογική συνείδηση. "Έτσι όλα όσα λέγονται άποικοτούν ένα τετραγωνισμό, γίνονται αλήθειες άναντίρρητες.

Παίρνω έτσι στήν τύχη και διαβάζω:

" Τόν χουβαρτάν όσον τζι' άν και' ένας τσιγιούνης / πάλε πουμέσα του άβρίζει σαν γιαλός / "Έννεν σά τζιεϊνον φυσικόν του νάν καιός / πόσσω του, πόζω του, νάν πάντα Πρωτογιούνης".

"Η τό άλλο:

" Όσον γλυτζιά τά λόγια σου τζι' άννένει μέν πιστέφης / τζιαί πάρειστο πās τ' άκπωμα πολλολαφαζενέφης / Σιόλακνε πās στήν βράστην τους γιά νά σέ πεθυμοΰσιν / τζιαί χάννεις που τό φίτσιον σου δυτες σέ βαρεδοΰσιν".

'Αιουστε αútό τό θαυμάσιο "Έγειχαμεν νοΰν", που ό Παύλος κατατάσσει στα ρεσπέρια μά που άπλόχερα ξετυλίγεται μπροστά μας όλη τήν πύρα τής φτωχοαγροτιιάς.

Τζιειν τὰ χωράφια κλαίωτα δίπλα τοῦ περβολιοῦ μου /
πόν ἐκταξιώθηκα γιά νά τά ρέξω σιέριν /
Ὁ γέρος ὁ Καννάουρος μμάν ἦτουν νά μοῦ κλάφει /
κιάστα ρέ Σάβα πόσπασμε διυό σιάλες δέκα λίρες /
νά δῶ τζι' ἐγιά τήν φτώσιαν μου ~~πρῶτα~~ τζι' ἐν τζι' εἶσαι
ζημιωμένος/

Γιατ ὁ γομπρός τ' ἀγιάστρωσεν τήν κόρην του τήν μιάλην
νά τήν ἀρμάσ' ἐδιιάζετουν ἔσσω του πρίν γεννήσει /
Μμά εὐκρατῶ ἐλάλουν του, νά γρεωθῶ φοοῦμαι πίσω οἱ
γρόν' ἄν ἔρτουσιν νά πᾶν τζιαί τά δικιά μου;

Ὅταν ρωτᾶς τόν Παῦλο γιά τά κρῶτα του τραούδια ἐνεῖνο,
πού θυμᾶται εἶναι ὅτι τά χρησιμοποιοῦσε σάν ὄπλο, σάν μαστίγιο,
σάν ττοπούζι ὅπως χαραιτηριστικᾶ λέει ὁ ἴδιος. Ὅταν βοσκιαρέτι
ἔβγαλνε μέ τό κοπάδι στούς κᾶμπους στόχος του ἦταν ὁ Τουριδόπουλλος,
ἀπ' ἐνεῖ νόμιζε ὅτι ἔρχουνταν ἡ κατακλῆση, ὁ περιορισμός τῆς ἐλευ-
θερίας του κι' ἀπηχοῦσαν οἱ κρῖσεις του αὐτές μιά γενιιώτερη κατά-
σταση. Τά τραούδια του κτυποῦσαν παντοῦ ὅπου ὑπῆρχαν στραβά
κι' ἀνάποδα, παντοῦ, ὅπου ἐπεσήμανε παραξενιές, ξένες ἐπιδράσεις,
κουσοῦρια στούς ἀνθρώπους. Κι' εἶναι ιδιαίτερα ἀκονισμένο τό
λεπίδι του, εἶναι τσεκουράτος, τολμηρός, δέν χαρίζει κᾶστανο.

"Πίσση, καί τάχει ιδιαίτερα μέ τοὺς πῖσσιδες, πού τοὺς
τά φάλλει ἀπ' ὅλες τίς μεριές - πῖσση, θωρεῖς τούτη 'ζωή λλιό-
γρονη πῶς ἔνε / φάε ρέ, πῖε, χάρου τωρά πού ζιῆς, ποκαριμμένε.."

"Ἄν ὁ Παῦλος ἔμενε ἐδῶ σ' αὐτή τήν ἐπισήμανση, σ' αὐτή τήν
εἰκονογράφηση τοῦ χωριοῦ μ' ὅλα ἐνεῖνα, πού τούδινε τήν κᾶθε μέρα,
καί πού τά ρουφοῦσε μέ τόση δίφα θάταν καί πάλι ἕνας ἀξιός ποιη-
τής τῆς ὑπάλθρου, ἕνας πλάστης καί συντηρητής τῆς τοπολαλιᾶς,
τῆς διαλέκτου, τῶν ἠθῶν καί τῶν ἐθίμων μιᾶς ἐποχῆς πού φεύγει.
Ὁ Παῦλος Λιασιδης ὅμως δέν εἶναι μόνάχα αὐτό. Εἶναι κᾶτι πολύ
πιδ πέρα, κᾶτι πολύ πιό μεγάλο. Οἱ συνθῆκες ζωῆς του, ἡ φτώχια
του, ἡ σιληρή βιοπάλη μέσα στήν ὀποία ριχτήκε ἀπό μικρός καί ταυ-
τόχρονα καί πάνω ἔσως ἀπ' ὅλα οἱ νέες κοινωνικῆς ιδέες καί τό ξεσή-
νωμα τῶν φτωχῶν καί τῶν καταφρονεμένων π' ἀγιάλιαζε πόλεις καί
χωριά, ὅλ' αὐτά ἄρχισαν σιγά - σιγά ν' ἀνοίγουν τοὺς ὀρίζοντες τοῦ
Παύλου καί νά φωτίζουν μ' ἕνα ἀλλιῶτικο τρόπο τίς κατά τά ἄλλα
στατικῆς εἰκόνες τοῦ χωριοῦ.

Όπως μούλεγε τελευταία, θυμάται ότι κάποιος βατυλιώτης τούπερνε κρυφά και διάβαζε την τότε εφημερίδα τού Κ.Κ. Κύπρου, τόν "Νέο Άνθρωπο". Κι'αυτά όλα μέσα στην δεκαετία τού 20, λίγο πρωτού κινιλοφορήσει στην Λεμεσό ή πρώτη του συλλογή "Τά τραούδια τού νησιού μου" (1928). Έπειτ στην Λεμεσό, όπου τόν προσιάλεσε ο άλλος Λυσιώτης ο Χαπέσιης, πούβγαζε κι'έφημερίδα, για να πάει και ν'άπαγγείλει θάρχουνταν σ'έπαφή και μέ προοδευτικούς διανοομένους έινεινης τής έποχής. Δέν έπεδίωξε όμως ο νεαρός Λυσιώτης ποιητής να δρασηαλλίσει τό σκαλοπάτι, να γράφει όπως έγραφαν και οί άλλοι, ν'αλλάζει πην βράνια μέ τό παντελόνι. Οί νέες ιδέες, οί νέες αντιλήψεις, οί άλλοι κόσμοι δέν μετακίνησαν τόν Παύλο από τόν δικό του κόσμο, από τίς είνιδνες του, τίς φόρμες του και την γλώσσα του. Τίς καλοδέχτηκε όμως, τίς έφομοίωσε και μέ μαστοριά τίς μπόλιασε πάνω στο δέντρο τής ποίησης του. Κι'εδω άκριβώς βρίσκειται κατά την άποψη μου ή μεγαλωσόνη τού Παύλου Λιασίδη, στο έπι μπόλιασε πάνω στο δέντρο τής λαϊνής, βουκολινης ποίησης, πού την γεννούσε τό χωριό, μπόλιασε κι'έκανε ν'άνδρώσει καθ να θεριέφει τό καινούριο, ή έποχή τού σοσιαλισμού και των έπαναστάσεων, ή έποχή τής επέλασης τού κυπριανού εργατινού κινήματος. Κι'αυτό από τής πλευράς του άνταναιλα και πάνω σ'αυτό τό κίνημα, πού μπόρεσε μέ την ίσχύ του να μετουσιώσει τίς ιδέες σε βιώματα και να δώσει χειροπιαστά στον Παύλο τό μέλλο. Γιατί αξία θαχαν αυτές οί ιδέες για τόν λαϊνό μας ποιητή άν τίς έβλεπε υλοποιημένες σε είνιδνες τής ζωής, σε ανθρώπινες σχέσεις και συμπεριφορά, σε ανθρώπινες μορφές. Κι'δλ'αυτά τού τάδινε ή μεγάλη οίιογένεια τού λαϊνού κινήματος, πού τίς μεγάλες έιδηλώσεις του δέν τίς έχανε και πού ή άγάπη του τόν περιέβαλλε στο κάθε που βήμα.

Πολύ άργότερα ο Παύλος θαχε την ευκαιρία να πάρει μιá προσωπική γεύση τής σοσιαλιστινης κοινωνίας όταν συνόδευσε τό ΣΥΚΑΛΥ στην Λαοκρατική Δημοκρατία τής Γερμανίας και την Βουλγαρία.

Δέν ήταν όμως παρ'όλα αυτά ευνολη ή ζωή στον περίγυρο του. Οί παληές συντηρητικές ιδέες κι'οί προικαταλήψεις, πού συντηρούνταν και καλλιεργούνταν μέ χίλιους τρόπους δημιουργούσαν στα παλαιότερα κυρίως χρόνια ένα άσφυιτικό κλοιό γύρω από τόν ποιητή, πούθελε να βλέπει μπροστά.

Μιλá ο Παύλος για δλ'αυτά στην αυτοβιογραφία του, μιλά για τό πουϊνοτάρισμα - όπως τό άποικαλει, πού τού έκαναν. "Τζια! ποιολ έν τούτοι οί χωριανοί μου - ρωτά - έν μικρορεσπέριδες,

μικρομπαιδιάλληες τζι'άλλα σιηρότεροι πού μέναν. 'Ορπιζω όμως πώς έν κοντά ό τζιαίρός πού νά ιοπή τζιαί τό ύστερον κουλίτης φευτιᾶς".

'Ο ίδιος δέν κλονίστηνε ποτές του, ύπῆρξε πάντα σταθερός στις πεποιθήσεις του, πάντα έτοιμος νά δώσει τό παρόν του νά καιστηριάσει μέ τόν λόγο του τήν άδικία, τούς σιούντρους, τούς Κροίσους, τούς Μίδες, τούς ύποκριτές, τούς πισωκούντιδες, και νά ύμνήσει τόν δίκιο κι'ένεινους πού τό ύπερασπίζονται.

Τά βιβλία τοῦ Παύλου ιδιαίτερα ένεῖνα π'άρχίζουν νά βγαίνουν μετά τό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο - Γέννημαν νήλιου (1946), Μπρόεμαν (1947), Έντειάμιση ή ώρα (1953), Δώδεκα παρά δέκα (1960), Νά πεθάνη ό χάρος (1966), ή Τζιύπρος δίχως πούτρα (1974) κι'οί τελευταῖες τῆς πιρῆς προσφυγιάς - 'Η σταυρωμένη Τζιύπρος μας (1976) και Νειατωμένοι άέρηες (1979), προσφέρουν ένα ιδιόμορφο χρονικό τῶν καιρῶν πού σημαδεύει τό κάθε βιβλίο. 'Απ'έδῶ παραλαμβάνουν συγχειριμένα γεγονότα, πρόσωπα και πράγματα, γεγονότα τοπιᾶ και διεθνή. Νομίζεις πώς φυλλομετρᾶς μιᾶ ιδιότυπη έφημερίδα. # Η μόδα και ή μόδα τῆς κάθε στιγμῆς προβάλλει έδῶ γιατί ό Παῦλος έχει μιᾶ άλλεργία μέ τά τερτίπια της και δέν τήν άφήνει σέ ἤσυχο κλαρί.

" 'Η γεναῖα - λέει στό "Νά πεθάνη ό χάρος" - πού κούρεύτην, άγιαστρώθην άτιμιάν τζιαί γενναῖ σαν βάλει πούτρα, φεύτιτζιν έλευτεριάν πού τήν προκοπήν της πνίει".

Και ό'ένα άλλο λέει:

"'Αμμά μόδαν ... άμμά βόδαν ... έσηῶσαν οί κοπέλλες .. / εῖδες θεμωνιάν ποτιέ σου, έτσι κάμνουν τά μαλιά σου / εῖς τέσβούτσιες, τζι'εῖς στά σιείλη κωσινοῦες καραμέλλες.. / τζι'έσει μεσα πού φοροῦσιν πανταλόνια,,, μασιαλλά τους... /

Αὐτά τά γράφει πρίν τό 66.

"Υστερα από δέκα χρόνια όμως θ'άφιερῶσει στην Πορεία τῶν Γυναικῶν τό πιο κάτω ποίημα:

" 'Ηντα γεναῖτζες εῖσαστιν έσεῖς πού ποφασίζετε / νά πᾶτε στην 'Αμόχουστον τόν χάρον νά τόν δῆτε; / πού νά τόν φανταστοῦν πηλέ στόν νοῦν, οί άλλοι, τρέμουσιν / τζι'έσεῖς μέ σιέρια ὄφτιζιερα πῶς νά τ'άντισταθῆτε; / Γιατροῦ παρατηρᾶτε τες τζιαί τοῦτες έννεν πλάσματα / ὅπως έμᾶς μ'έτσι κωρμίν μ'έτσι κωριάν διαφέρουν / 'Εγίῶ λαλῶ ν'άντιζέλισσες πού τόν θεόν πεμπάμενες / τήν λευτεριάν τῆς Τζιύπρου μας πίσω νά ξαναφέρουν".

Είναι γεγονός ότι η μεγάλη ποιητική των θεμάτων που γερμίζουν το ποιητικό έργο του Παύλου Λιασιόδη, ή έτοιμότητα του ν' αντιδρά την κάθε στιγμή και σε είδησεις άδομη δημοσιογραφικές που του προiάλεσαν μια έντύπωση, ή προθυμία του να συμβαδίζει με το κάθε συμβάν δημιουργοῦν κάποιους κινδύνους που και ο ίδιος τους αντιλαμβάνεται και τους κατανοεί.

Στά ένωτά ποιήματα που γράφει ένας ποιητής, λέει, θα βρεῖς μόνό πέντεδέκα αξία. Υπάρχει ένα ποίημα του "Άλλοι τά καταφέρνουν" όπου υπογραμμίζει την αντίληψη του για την ποίηση και για το πόσο σοβαρό έργο έπιτελεί:

" Έν ουρανός ή ποίηση, μ' άστρα, φεγγάριν, νήλιον /
τζι' ό έφευρέτης ποιητής με πύραυλον την σιέφιν /
βουννα την πάνω για να δῆ αν έσειει τζι' άλλον κόσμον /
οί παραπάνω χάννουσιν τζιαί κρούζουν σαν παλιννου /
άλλοι ζορτώνουν πάχουσιν σπουδήν πολλήν, τζιαί χάριν".

Τό θέμα ποίηση τό συναντούμε στις πιο διαφορετικές αποχρώσεις στο έργο του Παύλου ένεῖ όμως όπου τό βλέπεις να παίρνει τις διαστάσεις μιας θρησκείας μιας ολοκληρωτικής άφοσίωσης είναι στο "Όρπιζω".

Τό ποίημα αυτό γράφτηκε τό 1961 κι' ό Παῦλος τό δημοσίευσε σε μια σημείωση ότι τό άπάγγειλε σε ξένους περασίτες στο σπίτι του. Θυμάμαι ένεῖνη την σύναξη στο φιλόξενο σπίτι της Λύσης γιατί ήμουνα κι' έγώ ένεῖ. Εῖχα είδοποιήσασιν Παῦλο, ότι θα πήγαινα να τον δω μαζί με τον γραμματέα της Βουλγαριῆς Πρεσβείας και μια αντιπροσωπεία συγγραφέων και δημοσιογράφων από την φίλη χώρα. Κι' ήταν μεγάλη ή χαρά του, για αυτό γιατί ή Κύπρος μόλις τότε άρχιζε να άνοίγεται στον πλατό κόσμο κι' οί ξένοι ιδιαίτερα από τον κόσμο του Σοσιαλισμοῦ, ήταν κάτι τό πολύ άκριβό και πολύτιμο για τον Παῦλο. Εῖχε στρωθεῖ ένα μεγάλο τραπέζι, ή Έλένη, ή καλή του συντρόφισσα τῶχε φροντίσει όλα κι' ένεῖνος έσυρε σε μια στιγμή τον χορό. Μᾶς άπάγγειλε τό "Όρπιζω", που τῶχε γράφει ειδικά για την περίσταση. "Ένωθε την ανάγκη με κείνο τό ποίημα να πεῖ στους ξένους πως ή ποίηση ήταν για αυτόν ή πρώτη του μεγάλη άγάπη, ό πρώτος του έρωτας, που μοιάζει με γρουσάφιν. Κι' ήταν τόσο μεγάλο τό πάθος με τό όποῖον μιλοῦσε που έντυπωσίασε βαθειά την διήγησιν γιατί ένοιωσαν όλου τους πως βρίσκουνταν σ' ένα πραγματικό ναό της τέχνης.

" Φίλοι καλοσωρίσετε στό φτωσιημόν μου σπρίτιν / δαμέσα
π'άναγιώθηια τζι'άδρινα τ'όνομαν μου / παιδιιά σιηλθάες
έπλασα πās τούτην τήν καμάραν / π'άιόμα τά σημάδια τους
πρίν νάρμαστῶ φαινοῦνταν. / "Ημουν δεικαοχτώγρονων πά στήν
επέν τῆς νιότης / τζι'έσπερνα μέ τήν σιέφην μου τά κατω-
τά τουῦ νόμου / ..."

Καί άφοῦ συνεχίζει καί μιλά για τόν γάμο του πούγινε στά 40 καί
για τό ότι οί περιστάσεις καί τό βάρος τῆς άρμασιās έδυσιόλεφαν
τήν ποιηση καί τήν έκαναν νά φύγει μέ κλάματα καταλήγει μέ τήν
έλπίδα ότι σύντομα θά τήν ξαναφέρει κοντά του καί "σαν Άβραάμ
παράτζιαιρα νέαν ζωήν νάρτζιέψω".

Φυσιιά ή ποιηση ποτέ δέν είχε έγναταλείψει τόν Παῦλο καί
τό πεστρέφι πού χρησιμοποιεῖ έδῶ τό χρησιμοποιεῖ σαν ποιητής για
νά ύπογραμμίσει τήν κεντριή ιδέα πού θέλει νά ύποβάλει. "Ένα
πάντως θέλω νά ύπογραμμίσω ότι ή ποιηση διαδραματίζει τεράστιο
ρόλο στήν ζωή του Παύλου Λιασίδη, Δέν θά τόν ξεχάσω τίς μέρες
τῆς μεγάλης του άρρώστιας ένεῖ στό νοσοκομεῖο τῆς Λάρνακας.
Τό χέρι του μισοπαράλυτο δέν μπορούσε νά συγκρατήσει τήν πέννα
κι'όμως αυτός επέμενε, επέμεν νά γράφει, νά μή άφήσει κενό.
Κι'όταν λίγο πιο ύστερα πήγαμε μέ τόν Σοβιετιό ποιητή τόν Γιεφτου-
σένιο στήν Τσανιιλερῆ καί πήρε μέ τρεμάμενο χέρι τήν φλογέρα για
νά πεῖ στόν άκριβό ξένο τά πάθη τῆς προσφυγιās καί τῆς Τζιύπρου
πόση δύναμη ψυχική καί πνευματική έκυρβε έκεινη ή χειρονομία του.
Δέν είναι τυχαῖο πού ένεῖ άκριβῶς γεννήθηκε τό μεγάλο ποίημα του
Γιεφτουσένιο "Περιστερώνα", τ'άφιερωμένο στόν Παῦλο Λιασίδη, πού
βρήκε σέ συνέχεια τήν θέση του σέ τόμο πού κυκλοφόρησε σέ 100,000
άντίτυπα!

Πιστεύω άκράδαντα, ότι είναι ή ποιηση καί τό πάθος του για
αυτήν πού θεράπευσε τόσο άποτελεσματιιά τόν Παῦλο, έτσι πού νά τόν
έχουμε σήμερα μαζί μας στά 80 του, όλο σφρίγος καί δύναμη καί θέ-
ληση για νά πεῖ πολλά, πάμπολλα άιόμα τραούδια τῆς καρριās.

Καί τά χρειαζόμαστε, άλοίμονο πόσο τά χρειαζόμαστε, πόσο
τάχθι άνάγιη τά τραγούδια σου Παῦλο ό λαός μας, αυτός ό λαός πού
όλδιληρη τήν ζωή του πορεύεται μέσα από άτραπούς καί παγιδευμένα
μονοπάτια, αυτός ό λαός πού κτυπήθηκε καί ματώθηκε όσο λίγοι λαοί,
πού ξειληρίστηκε, ρίχτηκε στους πέντε δρόμους, σφαγιάστηκε, καί

προδόθηκε κι' όμως δέν προσιδύνησε, δέν σταμάτησε τήν Πορεία του
και τους άγώνες του. Χρειάζεται λοιπόν αυτός ό λαός, οί πρόσφυ-
γες και μη πρόσφυγες, χρειάζεται τήν γνήσια, τήν αυθεντική, τήν
χωριάτινη σου φωνή, τήν φωνήσου που δέν έμεινε κόνος τής καρδιάς
που δέν τόν έμολόγησε, δέν έμεινε πεθυμιά και πόθος που νά μή τόν
άποιάλυσε.

Και μέσα στις πιο μαύρες άιόμα μέρες μετά τήν καταστροφή
όταν ήταν νωπό άιόμα τό αίμα, νωπός κι' ό κόνος από τους άδειους
θανάτους, μαζί και του γαμπρού σου, νωπός κι' οί μνημες από τήν
Λύση σου, νωπά όλα κι' άβάστακτος ό καιμός, έγραφες:

" Όμως όρκίζω, τζ' ή όρκίδα μ' όν θεότητα / ούλ' έν νά
πάν εις τά χωριά του, πόν τζ' ή Λύση /. Τζιαί τούτ τήν
κώφην που τόν ιδισμόν ούλλον έβρουσεν / έννά τής λύσουν
τήν κιελλέν πης νά φοφήση!"

Δέξου Παύλο όλα μας τήν άγάπη, τόν σεβασμό και τήν έιτίμηση
και συνέχισε περιστοιχισμένος από τ' άγαπημένα σου πρόσωπα, από
τους πάμπολους φίλους σου, από τό μεγάλο λαϊκό κίνημα που σ' έχει
φηλά στην συνείδηση του νά τσαττίζεις τά τραθύδια, τά τραούδια
τής σταυρωμένης Τζιύπρου.

Δεκ. 1981.